

Höstoljeväxter

Albin Gunnarson, Svensk Raps AB

Det är mycket inspirerande för svensk oljeväxtodling att intresset för sortprovning i Sverige fortsätter att öka. Under 2009 har totalt 58 sorter provats i 3 olika serier.

I OS 23 provades 34 linjesorter och i OS 24 provades 22 hybridsorter varav tre dvärghybrider. I OS 22 provas 8 av de i OS 23 och 24 ingående sorterna samt SW Calypso och SW Banjo på platser främst i det norra odlingsområdet av höstraps. OS 22 är identisk med serierna L7 822.

Försöken såddes i huvudskak under andra halvan av augusti. I Västergötland och Mälardalen var senare delen av augusti extremt nederbördsrik varför två försök fick strykas i Västergötland samt att flera försök i L7 822 inte såddes eller fick strykas på grund av för dålig höstutveckling. Hösten blev normal med den första frosten kring månadsskiftet oktober-november vilket medförde avbruten tillväxt och flera platser i Mellansverige blev därmed svagt utvecklade.

Vintern var snöfri på de flesta försöksplatserna fram till februari som medförde c:a en månads snötäcke på vissa platser men efter snösmältning blev det återigen väldigt kallt varför all övervintrad bladmassa dog i försöken norr om Skåne. Detta väderförhållande blev också nådastöten för några försök i Mälardalen. Samtidigt gav detta möjlighet till att gradera bra vinterhärdighetsegenskaper.

Efter den stränga kylan i mars började 2009 med en extremt varm vår följt av torka i hela landet. Vårst drabbade detta den senare utvecklade rapsen i Mellansverige medan den Skånska rapsen som låg före i utveck-

ling fick en del regn. Fram till blomning fick exempelvis rapsen i Västsverige bara c:a 10-15 mm nederbörd medan Östsverige fick det dubbla om än det för lite. Kväveeffekterna blev därmed dåliga, framförallt i Västergötland. Den besvärliga våren medförde att skördarna norr om Skåne blev lägre än normalt.

Skördenivån i OS 23 är ganska hög medan nivån på de mellansvenska försöksplatserna i serien OS 24 är ganska låg. De försök som ingår i seriesammanställningarna betecknas alla som jämna och representativa. Försök med kraftiga vinterskador som orsakat ojämnt försöksresultat med höga CV-värden ingår inte i seriesammanställningar vad gäller skörd, däremot i vinterhärdighetsgraderingar.

Sortegenskaper

Skillnaden i mognadstid är liten mellan sorterna i försöken. Utmärkande för avvikelser mot mätaren är de 2 till 3 dagar tidigare sorterna Catalina, Excalibur samt Californium. 2 dagar senare mot mätaren är sorterna Alpaga och DSV VL 140 O. Troligt är att dessa skillnader är större i praktisk odling.

Stjälkstyrkan är mestadels god men signifikant svagare stjälpstyrka har sorterna Catalina, Hornet och Cindi. Stjälkstyrka beror också mycket på planttätheten. I praktisk odling kan stjälpstyrkan för dessa sorter förbättras genom att så tunt.

Sortmaterialet tenderar att bli kortare men fortfarande finns ganska långa sorter i provning, exempelvis PR46W31, sorterna från DSV, Rally och Hornet samt sorterna från Nickerson NK Technic, NK Karibik och NK

Petrol. Kortast är de 3 provade dvärghybriderna DK Secure, PR45D01 och PR45D03.

När det gäller övervintring så har de 3 hybriderna från Pioneer sämst vinterhärdighet där PR46W09 som enda sort är signifikant sämre än mätaren. Dvärghybriderna ligger både i botten och toppen vilket talar för att

dvärgväxt och lågt placerad tillväxtpunkt inte automatiskt är samma sak som vinterhärdighet vilket man ibland kan tro. Bäst vinterhärdighet har Dekalbs sorter samt ett antal ur SW Seeds program. Enda sort med signifikant bättre vinterhärdighet än mätaren är dvärghybrid DK Secure.

Tabell 1. Avkastningsresultat från sortförsök 2009

Linjesorter	Omr A		Omr B		Omr C-F	
	Råfett kg /ha		Råfett kg/ha		Råfett kg/ha	
	Rel. tal	Ant. förs.	Rel. tal	Ant. förs.	Rel. tal	Ant. förs.
Carousel	2 430	7	1 980	4	1 490	7
SW 05052A	116	3	114	2	109	3
Epure	116	3	113	2	116	3
Fashion	116	3	113	2	112	3
Catalina	114	4	104	2	110	4
Galileo	113	3	106	2	112	3
Azur	112	3	109	2	107	3
Cult	110	3	110	2	111	3
Alpaga	110	3	103	2	88	3
NK Rapster	109	3	109	2	113	3
Noblesse	109	3	108	2	112	3
ES Alienor	108	3	110	2	92	3
Vision	108	3	109	2	107	3
Ovation	107	3	108	2	101	3
DK Cabernet	107	3	108	2	98	3
Catana	106	3	112	2	105	3
NK Fair	106	3	102	2	88	3
Beluga	105	3	101	2	85	3
Lioness	105	3	98	2	84	3
ES Antonia	104	3	102	2	106	3
Ibiza	103	3	105	2	94	3
Bizzon	103	3	103	2	99	3
Candi	102	3	104	2	93	3
NK Bravour	101	3	103	2	97	3
Iwan	101	3	101	2	105	3
DSV VL 140 O	99	3	94	2	83	3
NK Nemax	99	3	91	2	85	3
Cindi	98	3	100	2	86	3
SW 05029A	98	3	98	2	96	3
RG2706	92	3	90	2	82	3
SER HSK 784	91	3	87	2	92	3
Facti	88	3	87	2	86	3
Ser HSN 2904	86	3	97	2	108	3
Californium	83	4	92	2	90	4

Resultat

Utbudet av sorter är mycket stort och det finns inga möjligheter att här kommentera varje enskild sort. Till detta hänvisas till "Sortval" utgiven vid SLU. Det finns dock några sorter som kan nämnas särskilt vid en studie av flerårsmedeltal. Av de sorter som

är provade i 3 år eller mer ligger linjesorten Catalina och PR46W09 i topp i område A-B och i område C-F är Excalibur klart högst avkastande sort.

Andra lovande sorter för Svensk marknad men med endast 2 år i provning är Cult, Galileo, Alpaga, och NK Speed.

Tabell 1. forts. Avkastningsresultat från sortförsök 2009

Hybridsorter	Omr A		Omr B		Omr C-F	
	Råfett kg /ha		Råfett kg/ha		Råfett kg/ha	
	Rel. tal	Ant. förs.	Rel. tal	Ant. förs.	Rel. tal	Ant. förs.
Carousel (linje)	2 430	7	1 980	4	1 490	7
Compass	119	3	121	2	104	3
Visby	117	3	121	2	109	3
PR46W21	115	3	114	2	111	3
NK Speed	112	3	115	2	102	3
PR46W09	111	3	112	2	106	3
NK Technic	110	3	117	2	102	3
Brutus	110	3	113	2	91	3
Excalibur	109	4	116	2	112	4
NK Petrol	108	3	116	2	103	3
NK Karibik	108	3	113	2	101	3
Betty	107	3	109	2	107	3
Ideal	106	3	106	2	99	3
PR45D01	106	4	105	2	101	4
PR46W31	105	4	107	2	101	4
Zeppelin	104	3	100	2	102	3
Rally	103	3	120	2	109	3
Status	103	7	101	4	104	7
Arkaso	102	3	108	2	103	3
PR45D03	102	3	107	2	107	3
Hornet	96	3	105	2	104	3
NK Aviator	95	3	111	2	109	3
DK Secure	91	4	95	2	97	4
Calypso	-		-		93	1
SW Banjo	-		-		87	1

Tabell 2. Avkastningsresultat från sortförsök 2005-2009

Linjesorter	Omr A		Omr B		Omr C-F	
	Råfett kg/ha		Råfett kg/ha		Råfett kg/ha	
	Rel tal	Ant. förs.	Rel tal	Ant. förs.	Rel tal	Ant. förs.
Carousel	2 220	33	1 900	18	1 710	41
Galileo	121	6	108	4	111	5
Alpaga	118	6	108	4	102	5
Cult	116	6	112	4	110	5
Azur	116	6	109	4	111	5
Catalina	115	13	107	8	111	11
Vision	113	8	106	6	105	8
Ovation	111	6	104	4	101	5
NK Fair	109	8	97	6	101	8
Lioness	109	13	97	8	93	10
ES Antonia	106	6	103	4	105	5
Candi	106	6	103	4	96	5
Beluga	106	13	103	8	91	10
NK Nemax	106	8	98	6	96	8
NK Bravour	105	8	106	6	99	8
DSV VL 140 O	104	6	95	4	91	5
Cindi	102	6	105	4	92	5
Californium	96	18	102	10	102	16
Ser HSN 2904	92	6	103	4	108	5
Hybridsorter						
Carousel	2 220	33	1 900	18	1 710	41
PR46W09	114	9	111	6	104	12
NK Speed	113	6	112	4	108	8
NK Petrol	112	6	114	4	107	8
NK Technic	112	6	112	4	105	8
NK Karibik	110	6	108	4	104	8
Betty	110	6	105	4	106	8
Rally	109	6	115	4	112	8
Excalibur	109	14	110	8	118	18
PR46W31	109	19	103	10	105	25
PR45D01	106	14	104	8	109	18
Zeppelin	106	6	101	4	104	8
Hornet	105	9	107	6	113	12
Status	104	37	103	20	105	45
PR45D03	103	6	106	4	112	8
Banjo	103	17	105	8	106	30
Calypso	101	17	102	8	106	30
DK Secure	97	10	96	6	106	13

Tabell 3. Sortegenskaper 2005-2009

Linjesorter	Mognad tid dagar	Strå längd cm	Stjälk styrka	Övervintring 0-100	Råfett % av t.s
Carousel	344	123	88	80	48,1
Alpaga	2	11	9	79	49,0
Antonia	1	1	0	81	49,0
Azur	0	5	7	82	48,6
Beluga	1	7	10	78	48,3
Californium	-2	3	-5	83	46,6
Candi	0	14	0	81	47,1
Catalina	-3	2	-12	82	48,4
Cindi	1	10	-13	79	48,9
Cult	0	6	11	82	49,2
DSV VL 140 O	2	6	-4	78	49,7
Galileo	0	6	11	81	49,3
Lioness	1	8	6	78	49,7
NK Bravour	0	5	4	77	49,2
NK Fair	-1	13	11	79	49,2
NK Nemax	-1	7	1	78	48,7
Ovation	0	9	9	81	48,3
Ser HSN 2904	1	8	3	80	48,0
Vision	1	7	11	78	48,5
Hybridsorter					
Banjo	-3	19	-10	81	47,4
Betty	-1	17	-3	80	47,5
Calypso	-2	15	4	80	48,0
DK Secure	-1	0	8	86	46,9
Excalibur	-2	9	-3	82	48,3
Hornet	1	18	-10	81	47,7
NK Karibik	-1	19	-6	79	47,7
NK Petrol	-1	20	4	79	47,8
NK Speed	0	15	-1	79	48,0
NK Technic	-1	19	-1	80	47,7
PR45D01	0	-6	10	77	47,2
PR45D03	0	-8	12	77	48,1
PR46W09	0	14	7	74	48,3
PR46W31	0	18	4	77	47,3
Rally	0	20	-5	79	47,4
Status	-1	15	-5	79	48,1
Zeppelin	-1	16	7	78	49,0